

22 Mart 2022

SU OKURYAZARLIĞI NEDİR, BUNDAN NE ANLAMALIYIZ?

Prof.Dr. Cevdet Yılmaz

Su okuryazarlığı dar anlamda; yeryüzü ekosistemi içinde suyun döngüsel varlığı, insanlar ve diğer canlılar için suyun önemi, teminindeki zorluklar, su tüketimi, su ayak izi, suların kirlenmesi, arıtılması ve bunların maliyeti gibi konularda bireysel ve toplumsal bilinç kazandırmak olarak tanımlanabilir. Geniş anlamda ise; yakın ve uzak çevredeki su kaynaklarının dağılışı, bunların tanınması-bilinmesi, bunlardan faydalanma, ulusal ve uluslararası ölçekte su sorunu, suların paylaşımından kaynaklanan problemler, su şirketleri ve bunların gündelik hayatımızdaki yeri, su politikaları, içme ve kullanma suyu temini için yapılan baraj vb inşaatların çevresel etkileri gibi bir çok konu su okuryazarlığı kapsamında değerlendirilebilir. Şüphesiz bunlardan en önemlisi eğitim öğretim çerçevesi ve müfredatı içinde suyun önemi, su tasarrufu, temiz ve güvenilir su kaynaklarının varlığı, korunması ve öneminin yeni nesle nasıl aktarılacağı hususudur.

Birleşmiş Milletler tarafından suyun öneminin anlaşılması için 22 Mart tarihi "Dünya Su Günü" olarak ilan edilmiştir. Böyle bir girişimde bulunulmasında amaç; bu günün genelde dünya için, özelde ise ülkemiz, bölgemiz ve yakın çevremizde su ve su ile ilgili farkındalık oluşturulmasına katkıda bulunmaktır. Bu bağlamda ülkemiz ve yakın çevremiz için neler söylenebilir;

Türkiye; ülke genelinde aldığı yağış miktarını belirleyen nispeten olumlu iklim şartları, kar tutma özelliği olan yükseltileri, baraj yapımına elverişli eğim değerleri ve uygun vadi şebekesi sağlayan yüzey şekillerinin verdiği avantajlar,

önemli akarsu yataklarının çevrelerinin henüz bütünüyle nüfuslanmamış, dolayısıyla kirlenmemiş olması vb. özellikler nedeniyle çevresindeki, özellikle de güneyindeki ülkelere nazaran önemli ve temiz su kaynakları potansiyeline sahip bir ülkedir. Fakat bu Türkiye'nin su kaynakları bakımından çok da zengin olduğu manasına gelmez.

Türkiye üzerine her yıl ortalama 501 milyar m³ yağmur, kar ve dolu şeklinde yağış düşmektedir. Km² ye düşen ortalama yağış miktarı 643 mm'dir. Bazı kurak dönemlerde bu oran yarı yarıya azalabilmektedir. Ayrıca bu yağış ülke genelinde de dengeli dağılmaz. Örneğin Rize'ye ortalama 2000 mm yağış düşerken, Güneydoğu Anadolu Bölgemize 300 mm, Bafra Ovası'na 700 mm. civarında düşmektedir. Toplam düşen yağışın 186 milyar m³'ü akışa geçmekte, bunun ancak 95 milyar m³'ü tutulup içme, kullanma, sulama, sanayi ve hidroelektrik santrallerinde enerji üretmek amacıyla kullanılmaktadır. Türkiye yüzölçümünün % 20'si sulanabilir arazidir. Bu alan tam olarak sulandığında ihtiyacımız olan su miktarı 102 milyar m³'tür. Nüfusumuzun yaklaşık 85 milyonu bulduğu düşünüldüğünde ihtiyacımız olan su miktarı 113 milyar m³ civarında olacaktır. Hâlbuki normal yağışlı bir yılda ülkemize düşen yağış içinde bizim kullanabileceğimiz miktar 95 milyar m³ olduğu hatırlanırsa *Türkiye su zengini değil, su fakiri bir ülkedir.*

Mevcut nüfusumuz ve bu nüfusun taleplerinin artmasına bağlı olarak, ülkemizde

kullanılan su kaynakları miktarı sabit kalmakta, bu yüzden de kişi başına düşen su miktarı giderek azalmaktadır. Ülkemiz su kıtlığı çeken ülkeler arasında yer almamasına rağmen nüfus artışı ve hızlı kentleşme sonucu su kaynaklarının korunmasında problemler yaşamaktadır. Her yıl kişi başına düşen yıllık yenilenebilir su miktarında bir düşüş meydana gelmekte, kirlenme ve yanlış kullanım nedeniyle yüzey sularımız yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Ülke geneline baktığımızda bugün mevcut su kaynaklarımız; bir yandan *kuraklık ve çölleşme* gibi doğal nedenlerle, diğer yandan da *yanlış arazi kullanımı, bilinçsiz gübreleme, kimyasal ilaçlar, evsel ve endüstriyel katı ve sıvı atıkların arıtılmadan akarsulara verilmesi*, vb. beşeri ve ekonomik nedenlerle kirlenmesi sonucu büyük tehdit altındadır. Bütün küçük ve büyük şehirlerimizin içinden ve çevresinden geçen akarsularımız kirlenmiş, göllerimizin doğal özellikleri bozulmuş, bütün bunların sonucunda da bırakın büyük şehirleri, orta ve küçük şehirlerimiz, hatta belde ve köylerimizde bile *yakındaki doğal kaynak suları yerine çok uzaklardan getirilen pet şişe suları içilir olmuştur*. Bu durum su zengini gibi görünen ülkemizin su kaynaklarının ne hale geldiğinin veya getirildiğinin en önemli göstergelerinden birisidir. Maalesef bugün köy, kasaba ve şehirlerimizin içinden veya yakınından geçen akarsularımız bu yerleşmeler ve onların yöneticileri tarafından en ucuz yoldan çöplerin dökülebileceği veya kanalizasyonun verilebileceği sahalar olarak algılanmaktadır. Hâlbuki tam tersine, su kaynaklarımız bugün ve gelecekteki hayat damarlarımız olarak algılanmalı ve korunmalıdır.

Bugün büyük şehirlerimizin çevrelerindeki su kaynakları kullanılmış, hizmete alınmış veya kirlenmiş bulunduğundan, artan nüfus veya şehirlerin alansal olarak büyümesi nedeniyle, çok uzaklardan daha büyük maliyetlerle su temini yoluna gidilmektedir. Bu da evlerde kullandığımız suyun maliyetini arttırmakta, temiz ve sağlıklı bir hayatın vazgeçilmez unsuru olan su, tasarruf edilmesi gereken bir araç durumuna düşmektedir.

Köy, kasaba ve şehirlerimizin içinden veya yakınından geçen akarsularımız bu yerleşmeler için, çöplerin döküldüğü veya kanalizasyonun verildiği sahalar olmaktan çıkarılmalı, bu akarsulara bugün ve gelecekteki hayat damarlarımız olarak bakılmalıdır.

Tarafımızdan "*Orta ve Doğu Karadeniz Kıyı Kentleri Temiz Su Kaynaklarının Arz Talep Dengesi ve Bunu Etkileyen Faktörler*" başlığı altında bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada, Orta ve Doğu Karadeniz kıyı kentlerinin mevcut ve gelecek yıllar içinde ihtiyaç duyacakları temiz ve güvenilir içme suyu

kaynaklarının arz ve talebi üzerine coğrafî bir analiz yapılmış, koruma-kullanma dengesi içinde geleceğe yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma; Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin illerinin Karadeniz sahili boyunca uzanan ve çoğu yerde birbirinin devamı olacak şekilde birleşmiş durumda bulunan, nüfusu 10.000'in üzerinde toplam 30 il ve ilçe merkezini kapsamıştır. Mevcut temiz ve güvenilir su kaynaklarının arzında yaşanan problemlere karşılık, artan nüfusla birlikte su talebi de çoğalmakta, bu durum gelecekle ilgili acil plânlar yapılması için aşağıda ana hatları belirtilen hususların yeniden gözden geçirilmesi mecburiyetini doğurduğu sonucuna varılmıştır. Bunlar;

- Araştırma sahasının büyük kısmında mevcut akarsular yüksek bir eğimde denize dik olarak akmakta, bu durum akarsular üzerine baraj yapımını engelleyerek su sorununun kalıcı ve uzun vadeli çözümünü engellemektedir.
- Sahildeki birçok kent için akarsular ve bunların geçtikleri dere yatakları katı atık döküm sahası olarak kullanılmakta, bu durum yer altı su kalitesine zarar vermektedir.
- Kıyı kesimini iç kısımlara bağlayan yollar genellikle ırmak yataklarını takip etmekte, bu durum gerek bazı turistik tesislerin, gerekse çevredeki dağınık yerleşmelerin zamanla yol boylarına toplanmasına neden olmakta, bunlardan kaynaklanan katı ve sıvı atıklarla akarsular ayrıca kirlenmektedir.
- Son yıllarda turizmin gelişmesine bağlı olarak yaylalar sahası giderek daha fazla nüfus çekmekte, kontrolsüz gelişen bu durum ise akarsu ve çevre kirliliğinin 2000 m'ler seviyesine kadar çıkmasına, denize ulaşan suların daha kaynağından itibaren kirlenmesine neden olmaktadır.
- Şehir ve kasabalar büyük çoğunlukla bu akarsuların denize ulaştıkları yerlerde kurulmuşlardır. Bu durum akarsuların meydana getirdiği taşkın ve sel felaketleri sırasında kentlerin mevcut altyapıları ile birlikte su temin ve dağıtım sistemlerinin de bozulmasına neden olmaktadır.
- Kıyı kentlerinin bir kısmı temiz su ihtiyaçlarını bu akarsu yatakları üzerinde açtıkları sondaj kuyularından temin etmekte, bu sistem ise kaliteli su sağlamamaktadır. Çünkü kıyıya yakın yerlerde yapılan sondajlarda deniz suyu da bu sisteme sızmakta, bu da su kalitesini düşürmektedir.

- Yukarıda bahsedilen nedenlerle hemen yakınlarındaki akarsulardan içme ve kullanma suyunu temin edemeyen belediyelerin bir kısmı çevrelerindeki kaynak sularına yönelmektedirler. Fakat kaynak sularının dağınık olarak bulunması, mevsimler itibariyle istikrarlı olmamaları, bölgenin heyelanlı yapısı nedeniyle bu suları taşıyan boru hatlarının sık sık tahrip olması vb. nedenlerle burada da bir istikrar ve güvenilirlik yoktur.

Nemli iklim ve sık bir akarsu ağına sahip olmasına rağmen, Orta ve Doğu Karadeniz kıyı kentleri, bütün bunların sonucu olarak günümüzde sık sık su kesintilerine gitmek zorunda kalmakta, halkına yeterli ve temiz su verememekte, daha bugünden insanların bir kısmını hazır su tüketmeye mecbur bırakmaktadır. Bu problem daha da büyümeden çözüme kavuşturulmalı, bunun için bölgede yer alan akarsuların her biri için ayrı ayrı havza yönetim planları hazırlanmalı ve bunlar bir an önce hayata geçirilmelidir. Araştırmada bunun ne kadar gerekli olduğu sayısal ve görsel verilerle ortaya konulmuştur.

Sonuç olarak; mümkün olan en kısa sürede, en etkili yaygın ve örgün eğitim ve öğretim yöntem ve kurumları ile en yakınımızda bulunanlardan başlayarak ülkemizdeki ve bölgemizdeki su kaynaklarımızın önemi iyi anlaşılmalı, mevcut kaynakların akım ve yeterlilikleri, istikrarlı olup olmadıkları iyi araştırılmalı, içme ve sulama suyu olarak kullanılabilecek kaynaklarımız amaçlarına uygun olarak tasnif edilmeli, en son teknikler kullanılarak en ucuz ve en bol şekilde bu su kaynakları insanlarımızın hizmetine sunulmalıdır. Devlet - vatandaş işbirliği ile su kaynaklarımıza teknolojik olarak hâkim olunmalı, istenildiği zaman istenildiği yerde, istenilen miktarda onlardan yararlanılabilecek duruma gelinmelidir.

21. Yüzyıl'ın birinci çeyreğinin bitmek üzere olduğu günümüz şartlarında suya hâkim olamamış, onu kontrolü altına alamamış ve gerektiğinde (mutfakta, banyoda, tuvalette, lavaboda) arzu edilen miktarda suyu akıtamamış bir ülke ve millet olarak girmek hiç de gurur verici bir şey değildir.

DİĞER YAZILARI

SU OKURYAZARLIĞI NEDİR, BUNDAN NE ANLAMALIYIZ?

YAZARIN TÜM YAZILARI

[Samsunspor](#) [Atakum Haber](#) [Samsun Hava Durumu](#) [Samsun Son Dakika](#) [Ordu Haber](#) [Tokat Haber](#) [Sinop Haber](#)

[Bafra Haber](#)

Künye

İletişim

Gizlilik Politikası

Telif Hakkı © 2022 Samsun Son Haber Tüm hakları saklıdır. İzinsiz ve kaynak gösterilmeden yayınlanamaz.
